

Bankalarda portföy faiz riski hedge muhasebesi, nihayet!

Bizleri takip edenlerin hatırlayacağı üzere, yıllar önce tamamlanan IAS 39 dan IFRS 9 a geçiş sürecinin 3. Aşaması olan hedge accounting projesinin bir türlü üzerinde karar kılınamayan ve bugüne dek açık kalmaya devam eden konusu, bankalarda açık alacak ve borç portföyleri üzerinden dinamik olarak yönetilen faiz oranı riskine yönelik hedge muhasebesi kurallarının nasıl belirleneceğiydi. Hatta eski makalelerimiz belirttiğimiz üzere bu konu IASB ile EFRAG arasında görüş ayrılığına sebep olmuş (özellikle tortu vadesiz mevduatların hedge muhasebesine dahil edilmesi konusunda), dahası Avrupa Birliği'ndeki bankaların EU-Carve out IFRS finansal tabloları yayınlamasına kadar büyümüştü.

IAS 39 ve IFRS 9 da anlatılan mevcut hedge muhasebesi modelleri bankaların net değil brüt faiz riski pozisyonlarını riskten korunan kalem olarak tanımlamalarına izin veriyor. Bu şekilde, seçilen aktif (krediler, tahvil ve bonolar, vb) ve pasif (sendikasyon krediler, mevduatlar, vb.) hesaplar üzerinden katman belirlenmesi ("layer approach") yoluyla kurulan brüt hedge muhasebesi modelleri ise hem Bankaların gerçekte dinamik olarak yürüttükleri net faiz riski yönetimini finansal tablolara doğru şekilde yansıtmıyor hem de riskten koruma aracı olarak kullanılan faiz swaplarının bir kısmını açıkta bırakıyor. Bunun ötesinde, brüt pozisyonlar üzerinden katman belirleme yoluyla ilerlenmesi, piyasa şartlarındaki önemli değişiklikler durumunda (örneğin faizlerin düşmesiyle birlikte mortgage portföyünde yüksek oranda erken ödemeler olması) beklenen etkinlik dışı kısım ("ineffectiveness") rakamlarının gelir tablosunda gösterilmemesi sonucunu doğuruyor.

Bu gibi muhasebe yetersizliklerini önlemek için IASB'nin çok uzun zamandır gösterdiği çabalar, çok geç de olsa artık meyvesini yeni bir Taslak Metin ("Exposure Draft") ile vermiş durumda. Bu Exposure Draft ile birlikte hayatımıza yeni bir kavram giriyor. Eskiden dinamik model diye adlandırdığımız modellemelere bundan böyle "Risk Azaltım Muhasebesi" ("RMA") diyeceğiz.

RMA modelinde bankalar; yönettikleri **net** faiz pozisyonlarını zaman sepetlerine dağıtarak, öncelikle bu sepetler içersinde risk azaltımına tabi tutulacak kısımları, ardından riskinden korundukları temel faktörü (örneğin SOFR, TLREF değişimleri) belirleyecek ve bu riskten korunan kalem nakit akışları üzerinden, hedge muhasebesine başlangıç tarihinde gerçeğe uygun değeri sıfır olan -IAS 39 dan bu yana bildiğimiz- Hipotez Türevi (hypothetical derivative) kuracaklar.

Diğer yandan, hedge muhasebesine konu edilecek bu pozisyonları gerçekte hedge eden riskten koruma aracı olan faiz swapları belirlenecek.

Sonrasında, hipotez türevin kümülatif kazanç/kayıp tutarı ile riskten koruma aracı olan faiz swap portföyünün kümülatif kayıp/kazanç tutarının mutlak değerce düşük olanı bundan böyle bilançoda “**Risk Azaltım Düzeltmesi**” adıyla kayıt edilecek. Riskten koruma aracı olan tanımlanan faiz swap portföyünün arta kalan gerçeğe uygun değer farkı ise doğrudan ve hemen gelir tablosuna yansıtılacak. Söz konusu risk azaltım düzeltmesi, aynı gerçeğe uygun değer muhasebesindeki gibi, riskten korunan kalemin gerçekleşme düzenine göre gelir tablosuna transfer edilecek.

Sonuç olarak, gerçeğe uygun değer muhasebesi ile nakit akış riskinden korunma muhasebesinin bir melezi hedge muhasebesi ile karşı karşıyayız.

Sözün özü, eski standart IAS 39 ve yeni standart IFRS 9 un mevcut hedge muhasebesi ilkeleri, bankalarda dinamik olarak net portföy düzeyinde gerçekleştirilen risk yönetimi faaliyetlerini finansal tablolara doğru şekilde yansıtmak için yeterli değildi. Bu Exposure Draft ile teoride bu sorun giderilmiş durumda. Bankaların pratik analizleri sonucunda söz konusu ED'nin nereye evrileceğini hep birlikte takip ediyor olacağız.